

УДК 636.32/.38.082
© 2013

І.А. ПОМІТУН,
доктор сільськогосподарських наук

Н.О. КОСОВА,
кандидат
сільськогосподарських наук

**П.О. РЯЗАНОВ,
Н.В. БОЙКО,**
наукові співробітники

А.В. КРАВЦОВ,
аспірант

Г.М. ЖИЛАН,
заступник директора з питань
тваринництва АФ "Шахтар"

Інститут тваринництва НААН,
м. Харків–ОП "Шахта імені
О.Ф. Засядька", м. Слав'янськ

Наведено результати оцінки продуктивності овець вихідних батьківських форм – тварин дніпропетровського внутрішньопородного типу асканійської м'ясно-вовнової та латвійської темноголової порід, а також проміжних генотипів – їх помісей у процесі створення спеціалізованого м'ясного типу овець.

У тваринництві багатьох країн світу намітилася тенденція витіснення історично сформованого породного різноманіття обмеженим числом високопродуктивних порід. В Україні, незважаючи на значне скорочення і загального, і племінного поголів'я овець та обсягів виробництва продукції, до цього часу ще вдається не тільки підтримувати цінний генофонд вітчизняних порід та типів овець, але й провадити роботи зі створення нових генотипів, адаптації і розмноження овець імпортованих порід. Це першочергово стосується формування відсутнього до недавнього часу спеціалізованого типу овець м'ясного напрямку продуктивності та інтродукції овець багатоплідної романівської породи. Розвиток цих напрямів у вівчарстві підкріплюється попитом на овець, здатних забезпечити зростаючі потреби населення у молодій баранині та ягнятину [1].

Оскільки на сьогодні в країні на частку баранини у загальному виробництві м'яса при-

ПРОДУКТИВНІСТЬ ВИХІДНИХ
ФОРМ ТА ПРОМІЖНИХ
ГЕНОТИПІВ ПРИ СТВОРЕННІ
НОВОГО ТИПУ ОВЕЦЬ
М'ЯСНОГО НАПРЯМУ

падає лише близько одного відсотка, тому дані напрями вівчарства в цьому сенсі є цілком перспективними [2].

Наявність порід м'ясо-вовнового напрямку продуктивності: цигайської, асканійської напівтонкорунної з кросбредною вовною, прекося, латвійської темноголової вимагає, з одного боку, збереження і покращення їх генофонду за чистопородного розведення зі застосуванням сучасних досягнень генетики і селекції, а з іншого, є надійною базою для створення нового породного різноманіття зі застосуванням кросбридингу цих порід та імпортованих м'ясного [3] і багатоплідного напрямів продуктивності.

Враховуючи можливості сучасної генетики з виявлення генів, асоційованих з м'ясною продуктивністю, репродуктивними показниками овець, а також зі стійкістю до захворювань [4], процес створення нових порід може бути істотно прискорено.

Виходячи з викладеного, **метою роботи**

ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА ТА МАРКЕТИНГ У ВІВЧАРСТВІ

Продуктивність вихідних форм та проміжних генотипів при створенні нового типу овець м'ясного напрямку

стало вивчення основних параметрів вовнової і м'ясної продуктивності овець різних генотипів у процесі створення тварин спеціалізованого м'ясного типу.

Методика та результати досліджень. Виконано порівняння вихідних батьківських форм – ярк-одноліток дніпропетровського зонального типу асканійської м'ясо-вовнової породи (ДТАмвп × Ол, F₁), латвійської темнолової породи (Лт), простих ДТАмвп × Ол (F₂) та складних помісей (ДТАмвп × Ол × Лт) при бонітуванні у 12-місячному віці згідно з вимогами чинної інструкції [5]. М'ясну продуктивність визначали в усіх баранців 9-місячного віку, що досягли на час забою живої маси більше 40 кг, як таких, що потенційно здатні забезпечити одержання стандартних пісних туш масою 16–19 кг [6].

Увесь молодняк було отримано і вирощено в умовах однієї чабанської маточної отари, а після відлучення від матерів баранців і ярк випасали окремими групами, що обслуговувалися однією чабанською бригадою упродовж травня–листопада на природних пасовищах з підгодівлею концентрованими кормами (дерть сумішки зерна злакових зернових) – 300 г/добу. У стійловий період молодняк одержував у складі раціонів силос, еспарцетове сіно, ячмінну солону та дерть масою 400 г/добу. Для порівняння залучено дані щодо оцінки продуктивності ровесників таврійського внутрішньопородного типу асканійської тонкорунної породи (ТТАс), вирощених в умовах цього ж господарства.

Дослідження було проведено у 2007–2012 рр. у базовому господарстві “Філія “Іллічівська” агрофірми “Шахтар”, що в Барвінківському районі Харківської області. Результати оцінки ярк 2007 року народження наведено у табл. 1.

1. Основні параметри продуктивності ярк різних генотипів

Показник	Значення	Генотипи ярк; їх чисельність у групах, гол.		
		ДТАмвп × Ол, F ₁ ; 95	Лт; 42	ТТАс; 132
Жива маса при відлученні	M±m, кг	21,9±0,43	20,0±0,51	21,8±0,32
	Cv, %	18,5	16,2	16,8
Жива маса у 12-міс. віці	M±m, кг	57,8±0,60	53,6±0,81	51,6±0,45
	Cv, %	10,1	9,9	10,1
Довжина вовни	M±m, см	12,5±0,24	11,4±0,21	15,9±0,19
	Cv, %	18,5	12,2	13,5
Настриг немитої вовни	M±m, кг	4,81±0,10	4,0±0,19	6,1±0,16
	Cv, %	19,8	28,3	13,9

Ярки, що походять від вихідних батьківських форм – маток ДТАмвп та баранів-плідників породи олібс (F₁), вірогідно на 7,8 % перевищують за основним показником – живою масою – у річному віці ровесниць Лт породи та на 12,0 % – ярк вовново-м'ясного ТТАс тонкорунної породи. Разом з тим більш скороплілими та однорідними за показниками живої маси є тварини Лт породи як при відлученні, так і в річному віці. Природною є вірогідна перевага за настригом вовни тварин ТТАс. Коефіцієнт вовновості в овець порівнюваних генотипів становить відповідно 83,2; 74,6 та 118,2 г/кг, що чітко вказує на різницю між ними щодо співвідношення ознак м'ясної і вовнової продуктивності. Серед недоліків вовнового покриття ярк ДТАмвп × Ол (F₁) відзначається досить широкий спектр варіювання тинини вовни – від 46 до 64 якості, значна частка тварин, що має недостатню вирівняність вовни (14 %), оброслість спини нижче 3 балів (34 %) та недостатню кількість жиропоту у вовні (14 %). Вівці Лт породи досить одноманітні за тининою вовни (58–60 якості), мають гарну оброслість спини і черева та нормальний і дещо надлишковий вміст жиропоту в руні. Відзначені особливості вовнового покриття спонукали до наступного використання у підборі частини кращих помісних маток ДТАмвп × Ол (F₁) і баранів породи Ол, а до маток, що мали відмічені недоліки руна, – баранів Лт породи, а на частині менш крупних маток Лт породи – плідників ДТАмвп × Ол.

Результати оцінки ярк проміжних генотипів, вирощених за вкрай посушливих умов у пасовищний період 2011 року, наведено у табл. 2. Вівці другого покоління від поглинального схрещування ДТАмвп з Ол також переважали за показником живої маси чистопородних ровесниць латвійської темнолової породи, але

2. Продуктивність ярок різних генотипів та селекційних рангів 2011 року народження

Показник	Всього по ста- ду, 178 голів		Клас ЕЛПА, 128 голів		У т.р. клас ЕЛПА- ядро, 40 голів		1 клас, 44 голови		2 клас, 6 голів	
	<i>M±m</i>	<i>Cv, %</i>	<i>M±m</i>	<i>Cv, %</i>	<i>M±m</i>	<i>Cv, %</i>	<i>M±m</i>	<i>Cv, %</i>	<i>M±m</i>	<i>Cv, %</i>
ТТ Ас										
Довжина вовни, см	12,2±0,11	11,7	12,5±0,13	11,4	13,09±0,22	10,67	11,36±0,16	9,58	11,75±0,48	10,06
Маса при бонтуванні, кг	41,0±0,24	7,7	41,8±0,27	7,2	42,83±0,49	7,23	39,52±0,36	6,11	36,67±1,28	8,58
Настриг вовни, кг	4,2±0,06	17,8	4,3±0,07	18,1	4,47±0,1	14,36	3,7±0,11	19,65	3,73±0,11	7,03
Лм										
Показник	Всього по ста- ду, 59 голів		Клас ЕЛПА, 51 голова		У т.р. клас ЕЛПА- ядро, 21 голова		1 клас, 7 голів		2 клас, 2 голови	
	<i>M±m</i>	<i>Cv, %</i>	<i>M±m</i>	<i>Cv, %</i>	<i>M±m</i>	<i>Cv, %</i>	<i>M±m</i>	<i>Cv, %</i>	<i>M±m</i>	<i>Cv, %</i>
Довжина вовни, см	10,5±0,2	14,7	10,8±0,2	13,1	11,2±0,3	12,4	9,1±0,43	12,7	-	-
Маса при бонтуванні, кг	44,2±0,65	11,5	45,4±0,53	8,4	47,1±0,79	7,7	38,7±1,71	11,7	-	-
Настриг вовни, кг	3,1±0,1	26,0	3,2±0,1	22,9	3,5±0,21	26,8	2,7±0,37	35,5	-	-
ДТМеп × Ол (F2)										
Показник	Всього по ста- ду, 187 голів		Клас ЕЛПА, 152 голови		У т.р. клас ЕЛПА- ядро, 56 голів		1 клас, 33 голови		2 клас, 4 голови	
	<i>M±m</i>	<i>Cv, %</i>	<i>M±m</i>	<i>Cv, %</i>	<i>M±m</i>	<i>Cv, %</i>	<i>M±m</i>	<i>Cv, %</i>	<i>M±m</i>	<i>Cv, %</i>
Довжина вовни, см	10,8±0,12	14,7	10,9±0,12	13,2	11,0±0,2	13,7	10,2±0,36	20,1	9,5±0	-
Маса при бонтуванні, кг	45,1±0,34	10,4	46,1±0,34	9,0	48,4±0,56	8,6	41,9±0,71	9,7	34±0,79	4,65
Настриг вовни, кг	3,2±0,06	26,2	3,4±0,1	23,0	3,6±0,11	21,9	2,8±0,14	28,8	1,88±0,11	11,55
ДТМеп × Ол × Лт										
Показник	Всього по ста- ду, 33 голови		Клас ЕЛПА, 23 голови		У т.р. клас ЕЛПА- ядро, 11 голів		1 клас, 9 голів		2 клас, 2 голови	
	<i>M±m</i>	<i>Cv, %</i>	<i>M±m</i>	<i>Cv, %</i>	<i>M±m</i>	<i>Cv, %</i>	<i>M±m</i>	<i>Cv, %</i>	<i>M±m</i>	<i>Cv, %</i>
Довжина вовни, см	10,6±0,25	13,8	11,0±0,3	13,2	11,1±0,3	8,8	9,7±0,34	10,6	10,5	-
Маса при бонтуванні, кг	43,6±0,83	10,9	45,7±0,64	6,7	46,7±0,68	4,8	39,7±1,17	8,8	30,5	-
Настриг вовни, кг	3,0±0,14	26,0	3,3±0,14	19,8	3,5±0,18	17,2	2,4±0,13	17,1	1,75	-

ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА ТА МАРКЕТИНГ У ВІВЧАРСТВІ

Продуктивність вихідних форм та проміжних генотипів при створенні нового типу овець м'ясного напрямку

лише на 2,0 %, а складних помісей ДТАмвп × Ол × Лт – на 3,4 % за невірогідної різниці. Дані істотно відрізняються від результатів попередньої оцінки. Така особливість прояву цієї ознаки вказує на те, що ярок ДТАмвп × Ол (F_2) слід віднести до тварин більш інтенсивного типу, що вимагають кращих умов годівлі, ніж тварини Лт породи. За показниками довжини та настригу вовни різниці між цими групами виявилася також невірогідною, а коефіцієнт вовновості становив 69–70 г/кг. Порівняно з тваринами ТТАс ровесниці створюваного типу за живою масою переважали на 6,3–10 %, але поступалися за настригом вовни на 24–28 %. До складу селекційного ядра за комплексом ознак віднесено 22 % ТТАс від загальної чисельності оцінених тварин. Відповідні показники по групі Лт породи становили 36 %, ДТАмвп × Ол (F_2) – 30 %, та ДТАмвп × Ол × Лт – 33 %. Щодо показника живої маси порівнювані групи тварин є досить однорідними і за рахунок добору для доступного використання у стаді тварин класу еліта коефіцієнти варіації даної ознаки зменшуються на 1–3 %.

Для більш детального вивчення якості вовни проведено екстрагування вовни на вміст солей поту, жиру, мінеральних домішок та митої вовни у поголів'я овець різних порівнюваних генотипів. За одержаними даними, показники виходу митої вовни в розрахунку на постійно сухе волокно знаходяться в межах 57,3–60,7 %, що дещо менше, ніж у ровесниць ТТАс (62,8 %).

Разом з тим, за дещо меншого вмісту вовно-

вого жиру, вовна тварин створюваного типу відрізняється значним вмістом солей поту – 16–18 % проти 12,5 % у ТТАс та підвищеною на 5–6 мкм товщиною волокна на боці (26,8–27,1 мкм).

Для контролю параметрів м'ясної продуктивності було проведено контрольний забій 60 голів баранчиків 9-місячного віку після нагулу. За майже однакової живої маси до голодної витримки найвищу масу охолодженої туші та забійний вихід мали баранчики Лт породи – 20,3 кг та 49,7 % відповідно. Помісний молодняк ДТАмвп × Ол (F_2) та трипорідні тварини мали відповідні показники менші на 7,8 % та 3,6–3,8 абс. %. Баранчики ТТАс поступалися за даними ознаками ровесникам створюваного типу та ЛТ породи на 1,3–2,9 кг за масою парної туші та на 3,6–7,4 абс. % – за забійним виходом. Значимо, що кондиційної живої маси на дату забою вище 40 кг досягли лише 5,6 % баранців ТТАс, тоді як Лт – 12,0 %, а в групах тварин помісних генотипів ДТ × ОЛ (F_2) і ДТАмвп × Ол × ЛТ – 21,1 та 32,6 %.

Сьогодні вівцематок проміжних генотипів використовують у підборі до баранів порід суфвольк та мериноландшаф з метою підвищення інтенсивності росту, живої маси, покращення м'ясних форм та консолідації цих ознак у нащадків. За попередніми даними нащадки баранів породи суфвольк у 6-місячному віці за показником живої маси на 10,5 %, а від мериноландшаф – на 8,3 % перевершують ровесників материнських генотипів.

Висновки

Використання кросбридингу зі залученням як материнської основи вітчизняних порід і типів овець м'ясововнового напрямку та плідників імпортованих м'ясних порід є підставою для створення вітчизняного типу овець м'ясного напрямку продуктивності.

Помісні віаці проміжних генотипів поєднують велику живу масу з помірними настригами та характеризу-

ються високими показниками м'ясної продуктивності.

У процесі подальшої роботи зі створення спеціалізованого типу овець м'ясного напрямку продуктивності необхідно здійснювати селекційні заходи, спрямовані на подальше підвищення інтенсивності росту, консолідацію за забійними і м'ясними якістьями та товщиною вовни і обростістю тварин.

Бібліографія

1. Помітун І.А. Резерви підвищення інтенсивності відтворення овець / І.А. Помітун, Н.О. Косова, П.О. Рязанов // Вівчарство: міжвід. тем. наук. зб. – Нова Каховка : "ПІЕЛ", 2011. – Вип. 36. – С. 55–61.
2. Беженар І.М. Організаційно-економічні засади розвитку вівчарства в Україні: історичний ракурс / І.М. Беженар // Економіка АПК. – 2011. – № 9. – С. 65–70.
3. Шуваєв В.Т. Современное направление селекции в овцеводстве Днепропетровщины / В.Т. Шуваєв // Шляхи розвитку тваринництва в ринкових умовах. – Дніпропетровськ : ДДАУ.

- 2003. – С. 91–95.
4. Rejduch B. Genes associated with production and health in farm animals / B. Rejduch // J. of Central European Agric. – 2008. – V. 9, №. 4. – P. 829–836.
5. Інструкція з бонітування овець. – К. : ДНВК" Селекція". – 2003. – С. 3–62.
6. Оцінка м'ясної продуктивності овець / [Микитюк Д.М., Білоус О.В., Помітун І.А., Похил В.І.]. – Дніпропетровськ : ВКФ "Оксамит-текст", 2006. – 55 с.

Рецензент – доктор сільськогосподарських наук, професор **С.Г. Піщан**